

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:19

av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V)

med anledning av prop. 2014/15:124 En mer jämställd föräldrapenning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till förändring av föräldrapenningen så att uttaget av dagar blir jämställt och delas lika mellan föräldrarna, utan möjlighet att överlåta dagar, dvs. en individualiserad föräldraförsäkring, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen lämnar i sin proposition 2014/15:124 En mer jämställd föräldrapenning två förslag till förändringar i föräldraförsäkringen. Dels ska antalet dagar i föräldraförsäkringen som en förälder inte kan överlåta till den andra föräldern öka från 60 till 90, dels ska antalet dagar som man kan få jämställdhetsbonus för minskas i motsvarande omfattning.

Hur föräldrar ska förmås att fördela ansvar för hem och barn lika är en av de mest centrala jämställdhetsfrågorna. Det är väl belagt att det ojämna uttaget av föräldraledigheten har negativa effekter på kvinnors löneutveckling och anställnings- och arbetsvillkor samt sjukfrånvaro.

Regeringen och Vänsterpartiet är överens om att ta fortsatta steg i denna fråga. Målet är ett helt jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Nästa steg är att tillsätta en utredning som ser över föräldraförsäkringen i syfte att nå målet. En proposition kommer att avlämnas senare under mandatperioden. Föräldraförsäkringen ska också utformas så att den fungerar väl, oavsett familjebildning. Utredningen ska resultera i konkreta åtgärder och tydliga steg mot en modern föräldraförsäkring.

Regeringen ska också ta initiativ till en informationskampanj kring ett mer jämställt uttag och arbeta för att samla en bred uppsättning av samhällsaktörer för att tillsammans driva frågan framåt.

Kvinnor tar i dag ut drygt tre fjärdedelar av dagarna i föräldraförsäkringen. Under småbarnsåren är kvinnors andel av uttaget ännu större: 90 procent under det första året och 82 procent upp till barnets tvåårsdag. Detta vet arbetsgivarna. Därmed kan arbetsgivare se en ”risk” för framtida föräldraledighet när det gäller kvinnor i fertil ålder, vilket självklart spelar in vid såväl rekrytering som lönesättning och beslut om befordran eller fortbildning. Det innebär inte nödvändigtvis att arbetsgivarna medvetet vill diskriminera. Deras handlande beror på att de ogillar frånvaro. De handlar rationellt på basis av befintlig kunskap och även utifrån de föreställningar och normer som säger att det är kvinnorna som är ytterst ansvariga för barnuppfostran.

Enligt Pensionsmyndigheten har nästan 60 procent av alla kvinnor som är 65 år eller äldre och får ålderspension haft en så låg inkomst att pensionen helt eller delvis består av garantipension. En del av förklaringen är att kvinnor har lägre löner än män. Men en än viktigare anledning är att kvinnor oftast tar ut större delen av föräldraledigheten och sedan fortsätter att ta huvudansvaret för hem och barn när de börjar arbeta igen. Detta dubbelarbete är förklaringen till att mammor är sjukskrivna dubbelt så mycket som pappor. För att inte knäckas av denna dubbla arbetsbörda väljer många kvinnor att gå ned till deltid. Såväl deltidsarbetet som sjukskrivningarna påverkar den framtida pensionen negativt.

Par som fick sitt första barn under 1999 var sjukskrivna i ungefär samma omfattning innan de blev föräldrar. Två år efter barnets födelse var mammornas genomsnittliga sjukfrånvaro nästan dubbelt så hög som pappornas. Det visar rapporten Kvinnors större familjeansvar och högre sjukfrånvaro från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU.

15 år efter att ett par skaffat sitt första barn har deras skillnad i inkomst ökat med 35 procent. Tre fjärdedelar av denna skillnad beror på att de har olika stort ansvar för familjen. Det visar IFAU:s rapport ”Det envisa könsgapet i inkomster och löner”.

Regeringens delegation för jämställdhet i arbetet konstaterar i sitt slutbetänkande att det mönster som leder till att kvinnor tar större ansvar för hem och barn och arbetar deltid i högre grad än män i stor utsträckning etableras under föräldraledigheten. Individualiserad föräldraförsäkring är därför den enskilda reform som skulle bidra mest till att göra kvinnor och män jämställda på arbetsmarknaden och i familjelivet. Det är också den reform som skulle bidra mest till att ge dagens yngre kvinnor en jämställd pension.

Det finns också starka samhällsekonomiska argument för att inte dröja med att individualisera föräldraförsäkringen. En åldrande befolkning innebär att allt färre i yrkesverksam ålder ska försörja allt fler äldre. Därför måste vi noga överväga hur de politiska beslut vi fattar i dag påverkar de framtida kostnaderna för det stöd samhället ger pensionärer som inte kan leva på sin pension. En individualiserad föräldraförsäkring skulle inte bara förbättra kvinnors hälsa och livsinkomst. Den skulle också minska kostnaden för garantipension till dem som inte kan leva på den pension de tjänat ihop.

Regeringen konstaterar i propositionen att dagens ojämlika uttag av föräldraförsäkringen har stora negativa konsekvenser för kvinnors sjukskrivningar och löneinkomster och därmed även för deras pensioner. Trots det föreslår regeringen bara ett litet steg mot en jämnare fördelning av föräldradigheten. Vänsterpartiet menar att det redan nu finns tillräckligt med kunskap för att föreslå förändringar av föräldraförsäkringen i syfte att uppnå ett helt jämställt uttag av föräldrapenningen.

Därför bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till förändring av föräldrapenningen så att uttaget av dagar blir jämställt och delas lika mellan föräldrarna, utan möjlighet att överlåta dagar, dvs. en individualiserad föräldraförsäkring. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

När det gäller följdförslaget i propositionen om att minska jämställdhetsbonusen i motsvarande omfattning påminner Vänsterpartiet om att jämställdhetsbonusen inte har löst problemet med att pappor som grupp tar ut för få föräldradagar. I stället har bonusen blivit ett extra bidrag till de föräldrar som antagligen redan delar lika på ansvaret för barn och hemarbete och allt som oftast har god ekonomi.

Delegationen för jämställdhet i arbetet konstaterar i sitt slutbetänkande att jämställdhetsbonusen inte påverkat fördelningen av föräldrapenningdagar. Delegationens beräkningar visar också att jämställdhetsbonusen i de allra flesta fall inte behövs för att kompensera för inkomstskillnader mellan föräldrarna. Regeringen och Vänsterpartiet är överens om att jämställdhetsbonusen ska avskaffas.

Wiwi-Anne Johansson (V)

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Christina Høj Larsen (V)

Daniel Riazat (V)

Daniel Sestrajcic (V)